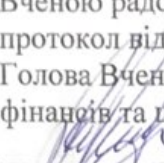

**МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет фінансів та цифрових технологій
Кафедра публічних фінансів**

Затверджено
Вченою радою Факультету
протокол від «21» грудня 2021 р. № 1
Голова Вченої ради Факультету
фінансів та цифрових технологій

Марина РЯБОКІНЬ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до проведення семінарських занять
з навчальної дисципліни
«ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА»**

для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
денної та заочної форми навчання
галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Статус дисципліни: вибіркова

ІРПІНЬ 2021

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Фінансова безпека» складені на основі робочої програми навчальної дисципліни затвердженої Науково-методичною радою Державного податкового університету «17» грудня 2021 р. (протокол № 1).

Укладач:

Т.А. Коляда, к.е.н., с.н.с., доцент,
в.о. завідувача кафедри публічних фінансів

Рецензенти:

О.Д. Гордей, д.е.н., професор,
професор кафедри публічних фінансів;

Л.В. Діденко, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та
технологій.

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри публічних фінансів
протокол від «03» грудня 2021 р. № 9.

В.о. завідувача кафедри Тетяна КОЛЯДА, к.е.н., с.н.с., доцент

РЕЦЕНЗІЯ

на методичні рекомендації до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Фінансова безпека» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування», підготовлені к.е.н., с.н.с., доцентом, в.о. завідувача кафедри публічних фінансів Державного податкового університету Колядою Т.А.

Представлені методичні рекомендації до проведення семінарських занять здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання з дисципліни «Фінансова безпека» розроблені у відповідності до вимог, що пред'являються до цього виду навчально-методичної літератури в Державному податковому університеті і складені у чіткій відповідності до робочої програми цієї дисципліни.

Видання побудоване у чіткій відповідності до визначеної робочою програмою послідовності та тематиці семінарських занять і допоможе здобувачам вищої освіти якісно підготуватися по кожній темі з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави та виникаючих викликів і загроз фінансовій безпеці держави на усіх рівнях фінансових відносин. Крім тем і питань семінарських занять з цієї дисципліни, видання містить практичні завдання у вигляді розрахункової роботи із чітким поясненням джерел отримання інформації та методикою обрахунку індикаторів фінансової безпеки. У кінці кожної теми пропонуються джерела для додаткового вивчення, а також тематика завдань для поглибленого вивчення курсу тощо.

Принципових зауважень до представлених методичних рекомендацій немає.

На підставі вище викладеного, робимо висновок, що методичні рекомендації до проведення семінарських занять з дисципліни «Фінансова безпека» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розроблені на достатньому науково-методичному рівні, відповідають навчальному плану, робочій програмі дисципліни та освітньо-професійній програмі «Фінанси, банківська справа та страхування» загалом.

Наявність такого навчально-методичного видання є необхідним для забезпечення якісного освітнього процесу і рекомендується до впровадження.

Рецензент,
д.е.н., професор,
професор кафедри публічних фінансів

Оксана ГОРДЕЙ

РЕЦЕНЗІЯ

на методичні рекомендації до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни «Фінансова безпека» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування», підготовлені к.е.н., с.н.с., доцентом, в.о. завідувача кафедри публічних фінансів Державного податкового університету Колядою Т.А.

Представлені методичні рекомендації до проведення семінарських занять здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання з дисципліни «Фінансова безпека» розроблені у відповідності до вимог порядку оформлення та видання навчально-методичної документації, що регламентує освітній процес в Державному податковому університеті і складені у чіткій відповідності до робочої програми цієї дисципліни.

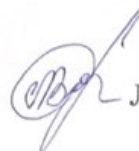
Методичні рекомендації розроблені відповідно до визначеної робочою програмою послідовності та тематиці семінарських занять і допоможуть здобувачам вищої освіти якісно підготуватися по кожній темі з використанням на практиці методики розрахунку основних індикаторів, що забезпечують моніторинг поточного стану фінансової безпеки та визначенням напрямів мінімізації загроз фінансовій безпеці з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. Особливостями курсу, як це слідує із представленої на рецензування методичних рекомендацій, є знайомство здобувачів освіти з реальними кейсами та їхній аналіз з позиції захисту фінансових інтересів держави та підвищення рівня фінансової безпеки.

Принципових зауважень до представлених методичних рекомендацій немає.

На підставі вище викладеного, робимо висновок, що методичні рекомендації до проведення семінарських занять з дисципліни «Фінансова безпека» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», розроблені на достатньому науково-методичному рівні, відповідають навчальному плану, робочій програмі дисципліни та освітньо-професійній програмі «Фінанси, банківська справа та страхування» загалом.

Наявність такого навчально-методичного видання є необхідним для забезпечення якісного освітнього процесу і рекомендується до впровадження.

Рецензент,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансових ринків та технологій

Людмила ДІДЕНКО

ЗМІСТ

1. Передмова	4
2. Ціль та мета	4
3. Пояснення за темами та питання до проведення семінарських занять з навчальної дисципліни	5
4. Методика виконання практичних завдань	10
5. Тематика завдань для поглибленого вивчення курсу	15
6. Рекомендована література	16

ПЕРЕДМОВА

Актуальність вивчення дисципліни «Фінансова безпека» обумовлена тим, що в сучасних умовах посилення фінансової глобалізації, послаблення державного контролю за розвитком грошово-кредитних відносин, лібералізації зовнішньоекономічних зав'язків, підвищення ролі валютних відносин і посилення впливу валютної сфери на процеси, які протікають в реальному секторі економіки, зростання міжнародної мобільності капіталу, актуалізуються процеси, що загрожують стабільному функціонуванню національної економіки, що, у свою чергу, вимагає від сучасних спеціалістів високого рівня професійних знань у сфері гарантування економічної і фінансової безпеки з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

Курс «Фінансова безпека» являє собою наукову дисципліну, яка вивчає процес моніторингу та оцінки індикаторів фінансової безпеки держави задля прийняття управлінських рішень щодо забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни.

Дисципліна «Фінансова безпека» безпосередньо пов'язана з такими дисциплінами, як «Фінанси», «Бюджетна система», «Макроекономіка», «Статистика», «Фінансовий ринок», «Банківська система», «Податкова система», «Митна справа», «Фінансова діагностика», «Операції з цінними паперами», «Основи фінансових розслідувань» та інші.

Предметом навчальної дисципліни «Фінансова безпека» є фінансові інтереси держави на усіх рівнях фінансових відносин, що становлять певний рівень фінансової незалежності, стабільності та стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів та складають загрозу фінансовій безпеці.

По завершенню вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти навичками та компетенціями стосовно теоретичних, організаційно-правових та практичних засад фінансової безпеки; виявлення причинно-наслідкових зав'язків, джерел та механізму виникнення загроз фінансовій безпеці – відстеження та попередження існуючих та потенційних загроз фінансовій безпеці; використання на практиці методики та механізму розрахунку основних індикаторів, що забезпечують моніторинг поточного стану фінансової безпеки; розуміння методики оцінки фінансової безпеки держави з визначенням інтегрального показника, що формується на основі відповідних критеріїв та індикаторів; визначення напрямів мінімізації загроз фінансовій безпеці з урахуванням стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави.

ЦІЛЬ ТА МЕТА

Основними **цілями** вивчення дисципліни «Фінансова безпека» є прослухати курс лекцій з предмету, навчитись використовувати свої навички та компетенції на семінарських заняттях, виконати передбачені самостійну та індивідуальну роботи, знати сучасну законодавчу та нормативну бази.

Мета курсу – формування у здобувачам вищої освіти системи знань з питань забезпечення фінансової безпеки держави як складової економічної та національної безпеки, а також її функціональних елементів, які безпосередньо впливають на рівень розвитку економічної системи держави в умовах глобальних трансформацій.

ПОЯСНЕННЯ ЗА ТЕМАМИ ТА ПИТАННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ»

Тема 1. Теоретичні засади національної та економічної безпеки

Вступ. Предмет дисципліни «Фінансова безпека». Мета дисципліни та основні завдання вивчення курсу, його теоретичні та методологічні засади. Структура курсу. Зв'язок дисципліни «Фінансова безпека» з іншими дисциплінами.

Національна безпека: історичний аспект. Поняття і сутність національної безпеки. Суб'єкти, об'єкти і предмет національної безпеки. Національні інтереси та їх захист. Основні загрози національної безпеки України. Критерії забезпечення національної безпеки України. Зарубіжний досвід забезпечення національної безпеки.

Поняття, предмет, сутність і суб'єкти економічної безпеки. Місце економічної безпеки у системі національної безпеки. Концепція економічної безпеки. Об'єкти та суб'єкти економічної безпеки України. Основні загрози економічної безпеки України. Критерії забезпечення економічної безпеки України. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки.

Ключові терміни і поняття: національна безпека, економічна безпека, забезпечення економічної безпеки, критерії стану економічної безпеки, загроза безпеці, індикатори безпеки, порогове значення індикаторів безпеки, моніторинг соціально-економічних процесів, міжнародна економічна безпека.

План семінарського заняття

1. Поняття, суб'єкти, об'єкти і предмет національної безпеки.
2. Національні інтереси та їх захист.
3. Основні загрози національної безпеки України.
4. Сутність і суб'єкти економічної безпеки.
5. Основні загрози економічної безпеки України.

Перелік питань для самоконтролю

1. Економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні.
2. Економічна безпека як багаторівнева система: суть та складові.
3. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки.
4. Соціальна політика та її вплив на економічну і фінансову безпеку держави.
5. Економічна безпека як багаторівнева система: суть та складові.
6. Глобалізація і геополітичні зміни сучасного середовища міжнародної безпеки.

Тема 2. Теоретичні засади фінансової безпеки

Теоретичні засади фінансової безпеки. Поняття фінансової безпеки. Становлення та розвиток вчення про фінансову безпеку у вітчизняній науці. Фінансова безпека у системі економічної безпеки країни. Суб'єкти та об'єкти фінансової безпеки. Методика розрахунку фінансової безпеки держави: вітчизняний та міжнародний досвід. Індикатори фінансової безпеки держави.

Нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки держави. Огляд законодавчої бази економічної та фінансової безпеки в Україні. Структура та зміст Закону України «Про основи національної безпеки України» та «Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері». Хронологія нормативних документів, які регламентують становлення та розвиток економічної та фінансової безпеки в Україні.

Ключові терміни і поняття: фінансова безпека, механізм забезпечення фінансової безпеки, концепція фінансової безпеки, стратегія фінансової безпеки, об'єкти і суб'єкти фінансової безпеки, принципи забезпечення фінансової безпеки, методи фінансової безпеки, функції фінансової безпеки, бюджетна безпека, боргова безпека, грошово-кредитна безпека, валютна безпека, банківська безпека, безпека фондового і страхового ринку.

План семінарського заняття

1. Теоретичні засади фінансової безпеки.
2. Структура фінансової безпеки, її суб'єкти та об'єкти.
3. Законодавче забезпечення економічної та фінансової безпеки в Україні.
4. Методика розрахунку фінансової безпеки держави: вітчизняний та міжнародний досвід.

Перелік питань для самоконтролю

1. Фінансова безпека: суть та місце в системі економічної безпеки держави.
2. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.
3. Загрози фінансовій безпеці людини: соціально-економічні наслідки для суспільства.
4. Механізм та системи забезпечення фінансової безпеки держави.
5. Соціальні критерії та індикатори оцінки фінансової безпеки людини.
6. Фінансова безпека реального сектору економіки в умовах глобалізації.
7. Національні інтереси, стратегічні пріоритети і фінансова безпека України у контексті розвитку світової цивілізації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. «МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ»

Тема 3. Бюджетна безпека

Бюджетний процес в Україні. Поняття та сутність бюджетної безпеки. Вплив бюджетної політики на рівень бюджетної безпеки. Бюджетна безпека як чинник соціально-економічного розвитку країни. Зміст, форма, об'єкт бюджетної безпеки. Фінансова безпека місцевого бюджету.

Механізм утворення загроз бюджетній безпеці. Основні загрози бюджетній безпеці. Джерела загроз бюджетній безпеці. Показники бюджетної безпеки. Індикатори бюджетної безпеки регіону. Основні напрями досягнення бюджетної безпеки України.

Ключові терміни і поняття: бюджетна безпека, індикатори та порогові значення індикаторів стану бюджетної безпеки держави, структура доходів і видатків бюджету, дефіцит бюджету, методи фінансування дефіциту.

План семінарського заняття

1. Поняття бюджетної безпеки.
2. Індикатори бюджетної безпеки.
3. Загрози бюджетній безпеці та напрями їх зменшення.

Перелік питань для самоконтролю

1. Бюджетна складова фінансової безпеки держави.
2. Поняття бюджетної безпеки держави.
3. Критерії та індикатори оцінки бюджетної безпеки держави.
4. Загрози бюджетній безпеці держави.
5. Україна та її місце в системі світових індикаторів безпеки економічного простору.

Тема 4. Боргова безпека

Державний борг. Внутрішній борг України та його структура. Зовнішня заборгованість держави та аспекти її взаємозв'язку з системою фінансової безпеки держави. Структура зовнішнього боргу України.

Основні напрями використання зовнішніх кредитів. Рівні безпеки внутрішніх і зовнішніх запозичень держави. Стан боргової безпеки України. Зарубіжний досвід контролю за використанням зовнішніх запозичень під гарантії Уряду. Основні напрями підвищення рівня боргової безпеки держави. Система управління державним боргом.

Управління боргом та оцінювання рівня боргового навантаження. Сутність та етапи управління державним боргом. Операції з активного управління боргом. Індикатори боргової безпеки держави.

Ключові терміни і поняття: державний борг, рахунок поточних операцій платіжного балансу, структура доходів бюджету, економічне зростання, рівень інфляції, рівень безробіття, дефіцит бюджету, джерела фінансування дефіцит бюджету, рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, структура видатків бюджету.

План семінарського заняття

1. Сутність боргової безпеки держави.
2. Індикатори боргової безпеки та їх порогові значення.
3. Оцінка рівня боргової безпеки України.
4. Загрози борговій безпеці держави.

Перелік питань для самоконтролю

1. Боргова складова фінансової безпеки держави.
2. Критерії та індикатори оцінки боргової безпеки держави.
3. Ризики та загрози боргової складової національним економічним інтересам та фінансовій безпеці держави.
4. Система управління державним боргом.
5. Основні напрями підвищення рівня боргової безпеки держави.

Тема 5. Грошово-кредитна безпека

Сутність грошово-кредитної безпеки. Поняття грошово-кредитної безпеки. Грошово-кредитна (монетарна) політика, її принципи. Вплив монетарної політики на рівень грошово-кредитної безпеки.

Основні індикатори грошово-кредитної безпеки та методика їх розрахунку. Основні загрози грошово-кредитній безпеці. Напрями забезпечення грошово-кредитної безпеки держави.

Ключові терміни і поняття: грошово-кредитна безпека, монетарна політика, інструментами грошово-кредитної політики, індикатори та складові грошово-кредитної безпеки, загрози грошово-кредитній безпеці держави.

План семінарського заняття

1. Сутність грошово-кредитної безпеки держави.
2. Вплив монетарної політики на рівень грошово-кредитної безпеки.
3. Індикатори грошово-кредитної безпеки та методика їх розрахунку.
4. Загрози грошово-кредитній безпеці та напрями їх зменшення.

Перелік питань для самоконтролю

1. Інвестиційна безпека у структурі економічної безпеки держави.

2. Загрози інвестиційній безпеці держави та страхування інвестиційних ризиків.
3. Критерії та індикатори оцінки інвестиційної безпеки держави.
4. Інвестиційний клімат та інвестиційний рейтинг: вплив на інвестиційну безпеку держави.
5. Ринковий та державний механізм у системі забезпечення інвестиційної безпеки країни.

Тема 6. Валютна безпека

Поняття і сутність валютної безпеки. Валютна безпека держави, суб'єктів господарювання і громадян. Валютна політика. Валютні ринки. Оцінка валютних ринків. Проблеми функціонування валютних ринків.

Валютне законодавство України. Стійкість і конвертованість національної валюти. Валютна стратегія та валютна політика держави. Варіанти валютної стратегії. Системи класифікації валютних режимів. Валютний коридор в Україні, його специфіка. Валютний контроль.

Загрози валютної безпеки України. Індикатори валютної безпеки. Основні напрями забезпечення валютної безпеки України.

Ключові терміни і поняття: валютна безпека держави, валютна безпека суб'єктів господарювання, валютна безпека громадян, валютний курс, загрози валютній безпеці держави, індикатори валютної безпеки держави, золотовалютні резерви, платіжний баланс, доларизація економіки, режим валютного курсу, валютна політика.

План семінарського заняття

1. Сутність валютної безпеки країни.
2. Вплив валютної політики на рівень валютної безпеки.
3. Індикатори валютної безпеки та методика їх розрахунку.
4. Загрози валютній безпеці та напрями їх зменшення.

Перелік питань для самоконтролю

1. Вплив валютних проблем на фінансову безпеку країни.
2. Валютна безпека як складова фінансової безпеки: суть, загрози, критерії та індикатори оцінки.
3. Стан валютної безпеки в Україні та шляхи її підвищення.
4. Інтеграція України в систему міжнародних організацій як фактор безпеки розвитку.
5. Глобалізація і геополітичні зміни сучасного середовища міжнародної безпеки.
6. Напрями забезпечення валютної безпеки України.

Тема 7. Банківська безпека

Банківська система та банківська складова фінансової безпеки. Показники безпеки банківської системи.

Безпека комерційних банків: безпека банку як організації; безпека персоналу банку; безпека банківських операцій; інформаційна безпека банку. Об'єкти банківської безпеки. Показники безпеки банку. Загрози безпеки банку. Типи ризикованості кредиту. Основні види злочинів у банківській сфері. Основні причини правопорушень в банківській системі.

Фінансова стратегія забезпечення банківської безпеки. Досвід зарубіжних країн щодо забезпечення безпеки банківської системи.

Ключові терміни і поняття: структура банківської системи України, безпека банківського сектору, стратегія фінансової безпеки банківської системи держави, фінансова безпека комерційних банків, загрози фінансовій безпеці комерційних банків, типи ризикованості кредиту, основні види злочинів у банківській сфері, основні причини

правопорушень в банківській системі, забезпечення інформаційної безпеки банківської системи, індикатори банківської безпеки.

План семінарського заняття

1. Сутність банківської системи держави
2. Поняття банківської безпеки.
3. Індикатори банківської безпеки та методика їх розрахунку.
4. Загрози банківській безпеці та напрями їх зменшення.

Перелік питань для самоконтролю

1. Безпека банківської системи як складова фінансової безпеки держави.
2. Систематизація загроз фінансовій безпеці комерційних банків.
3. Індикатори оцінки фінансової безпеки банківської системи та банківської діяльності.
4. Сучасний стан банківської системи України у контексті її фінансової безпеки.
5. Стратегія забезпечення банківської безпеки в Україні.
6. Сучасні банківські кризи в умовах фінансової глобалізації.
7. Організаційно-правове забезпечення фінансової безпеки банківської системи України.

Тема 8. Безпека небанківського фінансового ринку

Поняття безпеки страхового ринку. Основні загрози страхового ринку. Напрями забезпечення страхового ринку. Основні індикатори безпеки страхового ринку та учасників страхового ринку, їх розрахунок. Оцінка рівня безпеки страхового ринку в Україні та європейських країнах.

Сутність фондового ринку України. Концепція захисту вітчизняного фондового ринку. Фінансова безпека учасників фондового ринку. Захист прав інвесторів. Захист цінних паперів. Захист інформаційної сфери фондового ринку. Проблеми забезпечення належної фінансової безпеки фондового ринку України. Індикатори безпеки фондового ринку.

Ключові терміни і поняття: безпека небанківського фінансового сектору, безпека страхового ринку, індикатори безпеки страхового ринку, безпека фондового ринку, індикатори безпеки фондового ринку, індикатори фінансової безпеки небанківського фінансового ринку, загрози фінансової безпеки небанківського фінансового ринку.

План семінарського заняття

1. Сутність та значення безпеки небанківського фінансового сектору.
2. Безпека страхового ринку.
3. Індикатори безпеки страхового ринку та оцінка їх рівня в Україні.
4. Безпека фондового ринку та індикатори оцінки.
5. Проблеми захисту фінансової безпеки фондового ринку України.

Перелік питань для самоконтролю

1. Стан фондового та страхового ринку України.
2. Індикатори безпеки фондового та страхового ринку.
3. Шляхи підвищення безпеки фондового та страхового ринку держави.
4. Глобалізація та її вплив на стабільність і безпеку міжнародного фінансового ринку.
5. Європейські інтеграційні процеси та безпека регіонального розвитку.
6. Досвід зарубіжних країн у сфері забезпечення безпеки фондового ринку.
7. Фондові індекси зарубіжних країн, їх характеристика.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Для набутті практичних навичок та компетенцій здобувачі вищої освіти повинні виконати розрахункову індивідуальну роботу стосовно визначення індикаторів фінансової безпеки.

Розподіл виконавців щодо визначення групи індикаторів фінансової безпеки, які необхідно розрахувати, відбувається наступним чином: номери, що записані біля кожної групи індикаторів – це номер, за яким студент записаний у журналі.

Індикатори фінансової безпеки:

1. Банківська безпека – 1, 7, 13, 19;
2. Безпека небанківського фінансового ринку – 2, 8, 14, 20;
3. Боргова безпека – 3, 9, 15, 21;
4. Бюджетна безпека – 4, 10, 16, 22;
5. Валютна безпека – 5, 11, 17, 23;
6. Грошово-кредитна безпека – 6, 12, 18, 24.

Завдання

1. Розрахувати індикатори фінансової безпеки у розрізі її складових у динаміці за останні 5-7 років (Додаток 1).
2. Навести власну експертну оцінку стану фінансової безпеки держави (у розрізі її складових);
3. Визначити чинники, що мали суттєвий вплив на стан фінансової безпеки держави (у розрізі її складових);
4. Визначити тенденції розвитку подій (надати власний прогноз);
5. Запропонувати власні заходи щодо мінімізації негативних тенденцій та/або впливу негативних чинників.
6. Навести у таблиці додаткову інформацію (статистичні показники), необхідну для розрахунку індикаторів фінансової безпеки;
7. Порівняти отримані значення індикаторів з аналогічними показниками країн ЄС (загалом по країнам ЄС-28 або на прикладі окремої країни).

Значення індикаторів для нормування*

* L (ліва частина) - для індикаторів, які є стимуляторами, нормування відбувається за критеріями лівої частини; R (права частина) - для індикаторів, які є дестимуляторами, нормування відбувається за критеріями правої частини.

№	Найменування індикатора, одиниця виміру	Характеристичні значення індикатора									
		X ^L _{крит}	X ^L _{небезп}	X ^L _{незав}	X ^L _{зав}	X ^L _{онт}	X ^R _{онт}	X ^R _{зав}	X ^R _{незав}	X ^R _{небезп}	X ^R _{крит}
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
9. Фінансова безпека											
9.1. Банківська безпека											
9.1.1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, відсотків						2	3	4	5	7
9.1.2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, відсотків	50	70	80	85	90	110	130	140	160	180
9.1.3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, відсотків	10	12	15	18	20	25	30	35	40	60
9.1.4	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів						1	1,2	1,8	2,2	3
9.1.5	Рентабельність активів, відсотків	-1	0	0	0,5	1	1,5	2	2,5	3	3,5
9.1.6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, відсотків	0,5	0,65	0,8	0,85	1	1,0	1,5	1,8	2	3
9.1.7	Частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, відсотків						30	35	40	50	60
9.2. Безпека небанківського фінансового ринку											
9.2.1	Рівень проникнення страхування (страхові премії до ВВП), відсотків	1	2	4	6	8					
9.2.2	Рівень капіталізації	15	30	40	50	70	90	105	120	140	150

	лістингових компаній, відсотків ВВП										
9.2.3	Рівень волатильності індексу ПФТС, кількість критичних відхилень (-10 відсотків)						0	1	2	3	4
9.2.4	Частка надходжень страхових премій трьох найбільших страхових компаній у загальному обсязі надходжень страхових премій (крім страхування життя), відсотків						10	12	15	20	30
9.3. Боргова безпека											
9.3.1	Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, відсотків						20	30	40	50	60
9.3.2	Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, відсотків						40	45	55	60	70
9.3.3	Середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку, відсотків						4	5	7	9	11
9.3.4	Індекс EMBI+Україна						200	300	500	700	1000
9.3.5	Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, відсотків	20	36	41	45	50					
9.4. Бюджетна безпека											
9.4.1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, відсотків	-6	-5	-4	-3	-2	3	5	6	8	10
9.4.2	Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, відсотків до ВВП	-3	-2	-1	-1	0	0	1	2	3	5
9.4.3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет,	18	19	20	23	25	28	30	33	35	37

	відсотків										
9.4.4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, відсотків						6	7	10	13	16
9.5. Валютна безпека											
9.5.1	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	90	94	95	96	97	104	106	108	112	130
9.5.2	Різниця між форвардним і офіційним курсом гривні, гривень	-1,2	-0,8	-0,5	-0,3	0,0	0,3	0,5	0,8	1,2	2,5
9.5.3	Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту	1,5	2	2,5	3	5					
9.5.4	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, відсотків						20	30	37	45	50
9.5.5	Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. доларів США	-8	-4	-3	-2	0	0	5	7	8	10
9.5.6	Рівень доларизації грошової маси, відсотків						15	20	24	27	30
9.6. Грошово-кредитна безпека											
9.6.1	Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків						20	22	25	30	35
9.6.2	Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), відсоткових пунктів	-1	0	1	2	3	4	5	6	9	11
9.6.3	Рівень середньозваженої процентної ставки за	-7	-3	-1	1	3	5	7	9	11	15

	кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім Національного банку) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів											
9.6.4	Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам	1	2	3	4	5	9	12	15	18	21	
9.6.5	Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), відсотків	25	30	40	50	60						
9.6.6	Загальний обсяг вивезення фінансових ресурсів за межі країни, млрд. доларів США						1,0	2	5	10	15	

ТЕМАТИКА ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОГЛИБЛЕНОГО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

1. Визначте основні загрози економічній безпеці України.
2. Визначте основні стратегічні завдання забезпечення економічної безпеки України в умовах глобалізації.
3. Розкрийте вплив «тіньової економіки» на економічну безпеку держави.
4. Визначте основні загрози фінансовій безпеці України.
5. Визначте основні стратегічні завдання забезпечення фінансової безпеки України.
6. Розкрийте роль Державної фіскальної служби України у забезпеченні фінансової безпеки України.
7. Розкрийте вплив соціальної політики на фінансову безпеку держави.
8. Розкрийте взаємозв'язок між фінансовою безпекою людини та економічною безпекою держави.
9. Визначте основні загрози бюджетній безпеці України.
10. Розкрийте вплив бюджетного дефіциту на бюджетну безпеку держави.
11. Визначте вплив бюджетної децентралізації на рівень фінансової безпеки України.
12. Визначте основні стратегічні завдання забезпечення бюджетної безпеки України.
13. Визначте ризики та загрози боргової складової національним економічним інтересам та фінансовій безпеці України.
14. Визначте основні напрями боргової стратегії та механізм забезпечення боргової безпеки України.
15. Визначте недоліки та переваги для країни при проголошенні дефолту.
16. Визначте вплив інвестиційного клімату та інвестиційного рейтингу на фінансову безпеку України.
17. Визначте основні загрози інвестиційній безпеці України.
18. Визначте роль банківської системи у забезпеченні фінансової безпеки держави.
19. Визначте основні загрози банківській системі України.
20. Розкрийте механізм забезпечення фінансової безпеки банківських установ.
21. Визначте основні загрози валютній безпеці України.
22. Визначте шляхи підвищення валютної безпеки України.
23. Визначте основні загрози грошово-кредитній безпеці України.
24. Визначте основні стратегічні завдання забезпечення грошово-кредитної безпеки України.
25. Визначте основні причини фінансової нестабільності у глобальній економіці.
26. Розкрийте роль міжнародних фінансових організацій у системі глобальної безпеки.
27. Розкрити вплив євроінтеграційних процесів в Україні на фінансову безпеку держави.
28. Розкрити взаємозв'язок втечі капіталу з України і проблеми забезпечення фінансової безпеки держави.
29. Визначте основні проблеми забезпечення фінансової безпеки фондового ринку України.
30. Визначте основні шляхи підвищення безпеки фондового та страхового ринку України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Конституція України: №254к/96ВР Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0>.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=a&find=1&typ=21>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. *Сфименко Т.І.* Фіскальна та монетарна безпека національної економіки / Т.І. Сфименко ; ДННУ "Акад. фін. управління". – К., 2016. 447 с.
5. *Марченко О.М., Пушак Я.Я., Ревак І.О.* Фінансова безпека держави : навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.
6. *Мартинюк В.* Фінансова безпека: навч. посіб. / Мартинюк Володимир, Зволяк Ян, Баранецька Ольга. – Тернопіль: Вектор, 2016. 264 с.
7. *Орехова К.В.* Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки: підручник / кол. авторів; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. М. Тридіда; к-та екон. наук, доц. К. В. Орехової. – К.: УБС НБУ, 2015.
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України № 1277 від 29.10.2013 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME131588.html.
9. Фінансово-економічна безпека: теоретико-правові аспекти: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К.Р. (кер.), Юнін О.С., Круглова О.О. та ін.]. – Дніпро : Видавець Біла К.О., 2019. 195 с.

Допоміжна :

10. Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна монографія у 2 т.]. – Дніпропетровськ: «ФОРМ Дробязко С.І.», 2014. Т. 1. 466 с.
11. Економічна безпека України в умовах гібридної агресії : аналіт. доп. / Я.Б. Базиліук, С. В. Давиденко, Д. Ю. Венцковський та ін. – К. : НІСД, 2017. 84 с.
12. *Коляда Т.А., Бенч Л.Я., Рибіна Н.Д.* Боргова складова забезпечення стійкості публічних фінансів України: стан і тенденції розвитку. Бізнес Інформ. 2021. № 7. С. 178-186. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-7_0-pages-178_186.pdf
13. *Коляда Т.А., Гуз М.В.* Оцінка впливу дефіциту бюджету на фінансову безпеку держави. Бізнес Інформ. 2019. №7. С. 266-272. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2019-7_0-pages-266_272.pdf
14. *Орехова К.В.* Економічна безпека: підручник / авт. кол.; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського, д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор. – К.: УБС НБУ, 2015.
15. *Пархоменко О.С., Жолтікова О.М.* «Фінансова безпека» та «фінансово-економічна безпека»: сутність та особливості вживання понять. Ефективна економіка. 2015. №4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3960>
16. *Підхомний О.* Класифікація чинників фінансової безпеки України: теоретичний і практичний аспекти. Бізнес Інформ. 2015. С. 284-291.
17. Тимошенко О. Основні напрями зміцнення фінансової безпеки України. Проблеми економіки. 2014. №2. С. 154-160.

Інформаційні ресурси Інтернет:

18. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.

19. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
20. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
21. Офіційний веб-сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <http://www.sdfm.gov.ua/index.php?lang=uk>.
22. Офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України. URL: <http://www.rnbo.gov.ua/>.
23. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
24. E-data – Єдиний веб-портал використання громадських коштів. URL: <https://spending.gov.ua/login>
25. *Коляда Т.А.* Управління державним боргом у контексті стабілізації державних фінансів України. Економічний часопис – XXI. 2015. № 7-8 (1). С. 82-85. URL: http://soskin.info/userfiles/file/2015/7-8_1/Koliada.pdf
26. *Коляда Т.А., Мала Н.Л.* Вплив валютної політики на економічний розвиток України. *Modern Economics*. 2019. № 14. С. 97-101. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>
27. *Кробинець Г.В., Коляда Т.А.* Управління бюджетним дефіцитом: вітчизняна практика та найкращий зарубіжний досвід. *Економіка та суспільство*. 2018. № 18. С. 122-128. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/18_ukr/18.pdf

Міжнародні видання:

28. *Muzychenko G., Koliada T., Churkina I.* Impact of European integration processes on the necessity of long-term budget planning introduction in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2017. Vol 3. No 5. P. 329-333. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/303/pdf>
29. *Orekhova K.* Instrumentary for providing financial security of enterprise: monograph. LAP LAMBERT Academic Publishing, Germany, 2015. URL: <https://www.ljubljkunigi.ru/store/book/instrumentary-for-providing-financial-security-of-enterprise/isbn/978-3-659-71335-4>
30. *Slatvinska M., Belinska Y., Vodolazska O., Nakonechna H., Ruzhytskyi I., Koliada T.* The model of the impact of changes in the national currency on key macroeconomic indicators in the face of uncertainty. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Volume 11. Issue 5. P. 908-919. URL: <http://www.iaeme.com/ijm/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5>